

Posudek vedoucího praktické části diplomové práce BcA. Jany Dunajské.
Fakulta restaurování Univerzity Pardubice,
Ateliér restaurování a konzervace nástěnné malby, sochařských děl a povrchů architektury.
Praktická diplomová práce na téma:
Doplňující průzkum malířské výzdoby presbytáře kostela sv. Víta
v Zahrádce u Ledče nad Sázavou
a restaurování referenční plochy středověkých maleb v presbytáři.

Praktická část diplomové práce Jany Dunajské dílčím způsobem navazuje na její teoretickou část, jejíž náplní jsou zkoušky efektivity konsolidace omítek pomocí nanosuspencí CaLoSil, aplikovaných na referenčních vzorcích. Zkušenosti získané v laboratoři operativně studentka přenášela do praktické polohy při restaurování výše uvedených středověkých nástěnných maleb.

V první kapitole praktické části diplomové práce studentka nejprve podává základní informace o památce, tzn. lokaci, dataci maleb, jejich technice a předchozích restaurátorských zásadách. Dále se věnuje historii lokality a stručnému popisu historie stavby včetně zmínění archeologického průzkumu provedeného v letech 1976-1977 v souvislosti se stavbou vodního díla Želivka II. V podkapitole 1.4.3. se soustředí na restaurátorský průzkum, odkryv maleb a jejich první zajištění Jiřím Toroněm v letech 1975-1976. V této souvislosti cituje část restaurátorské zprávy. Další podkapitolu věnuje nástěnným malbám v kostele, jejich popisu a datování, v následující podkapitole pak detailnímu popisu a charakteristice partie malby vybrané pro referenční restaurování.

Kapitola 2 představuje restaurátorský průzkum. Metodika průzkumu je popsána v první podkapitole, následuje zevrubný popis a vyhodnocení neinvazivních metod tzn. vizuálního průzkumu v rozptýleném světle, v bočním osvětlení, ve světle UV lampy a v IR části světelného spektra. Ve třetí podkapitole studentka seznamuje s chemickotechnologickým průzkumem. Začíná odběrem vzorků pro mikroskopickou analýzu, jejíž výstupem je definování výstavby barevného souvrství. V rámci chemicko-technologického průzkumu identifikuje použité pigmenty a pojivo a snaží se o podrobnější proniknutí do techniky a technologie malby, která je poměrně složitým systémem postupného kladení dílčích barevných vrstev, jehož výsledkem je velmi bohatá struktura využívající optického propojení relativně tenké a plošně nanášené barevné hmoty s vyloženě pastózně aplikovanými akcenty v detailech. Průběh a výsledky zkoumání jsou uvedeny v textové příloze, v grafické příloze jsou pak zakreslena místa odběru vzorků. Následuje průzkum klimatických podmínek, gravimetrický průzkum obsahu vlhkosti v omítce a průzkum zasolení omítek. Výsledky jsou přehledně uvedeny v textové příloze. V dalších podkapitolách druhé kapitoly jsou zaznamenány zkoušky materiálů a technologických postupů. Jedná se o zkoušky strukturální konsolidace omítek a zkoušky konsolidace barevné vrstvy. Obě tyto zkoušky jsou velmi detailně popsány. Dále studentka zaznamenává zkoušky čištění bělavého zákalu na malbě, tmelení defektů a retuší.

V páté podkapitole druhé kapitoly sl. Dunajská vyhodnocuje výsledky restaurátorského průzkumu, nakonec se z hlediska získaných poznatků znovu vrací k charakteristice techniky malby. V šesté podkapitole navrhuje postup restaurátorských prací, následuje seznam použité literatury. Obrazová příloha je velmi bohatá, podrobná a vyčerpávajícím způsobem mapuje celý průběh průzkumu formou fotografické a grafické dokumentace.

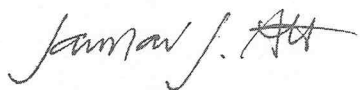
V kapitole třetí a souvisejících podkapitolách nás studentka seznamuje s procesem vlastního restaurování a užitými technologiemi. Jedná se v první řadě o konsolidaci omítky, injektaž dutin a prasklin, injektaž barevné vrstvy a její lokální konsolidace. V průběhu konsolidace malby v celé její struktuře byly souběžně odstraňovány zajišťující tmely pocházející z doby odkrytí a prvního ošetření maleb v letech 1975-1976. Dále sl. Dunajská popisuje čištění barevné vrstvy, její celoplošnou fixáž, tmelení defektů a retuš. Po uvedení seznamu použitých materiálů (podkapitola 3.2.) v podkapitole 3.3. definuje doporučený režim památky. Průběžná fotodokumentace sleduje všechny kroky restaurátorského zásahu, další, pátá podkapitola třetí kapitoly, obsahuje textovou přílohu k chemicko-technologickému průzkumu.

Studentka pracovala velmi samostatně, citlivě a kreativně. Při průběžných konzultacích vedoucí práce oceňoval její schopnost v praxi zužitkovat poznatky získané v rámci řešení teoretické části práce. Stejně ocenil i její schopnost logického myšlení, ale i využití vlastního výtvarného citu při uvažování o možné postupné výstavbě malby v procesu jejího vznikání, úlohách jednotlivých barevných vrstev z hlediska jejich funkce v rámci celé barevné sestavy, včetně využití akcentovaných linií v celé skladbě. V přístupu studentky k práci byla jasně zřetelná vysoká míra zodpovědnosti i pokory. Práce byla velmi náročná ve všech etapách, při strukturní konsolidaci omítek i podinjektovávání uvolněných šupinek barevné vrstvy vyžadovala značnou dávku trpělivosti. Stejně tomu bylo i při opět velmi časově náročném čištění. Již při koncipování restaurátorského přístupu studentka sama preferovala přístup spíše konzervačního postupu, kdy byl ale současně, mimo snahy o zkvalitnění čitelnosti malby, zohledněn i výtvarně estetický úhel pohledu, který již souvisí s principy budoucí prezentace malby v prostoru, který obsahuje velké množství informací s bohatou vypovídací historickou hodnotou. Minimální retuše jsou víceméně neutrálnějšího charakteru a byly prováděny pouze na tmelech pekování, které byly nanášeny k úrovni líce malby v odpovídající struktuře. Do vlastní malby nebylo retušemi zasahováno vůbec. Větší tmelené plochy byly ponechány v přirozené barevnosti vápenného štuky a jejich úroveň je posazena mírně pod hladinou líce originální omítky s malbou. Žádoucí barevnosti tmelů bylo dosaženo směsí různě barevných písků. Při koncipování restaurátorského zásahu studentka brala v úvahu skutečnost, že referenční restaurování vybraného úseku maleb, včetně technologických postupů, bude sloužit jako určitý koncepční standard pro restaurování maleb v prostoru celého presbytáře.

Jana Dunajská patří k té skupině studentů, kteří jsou velmi samostatní, přitom však přístupní vnímat názor druhého a uvažovat o něm. Z hlediska výtvarné citlivosti je studentka na velmi vysoké úrovni, z hlediska zvládnutí výtvarné stránky restaurátorské práce velice erudovaná a v oblasti technologické velmi zdatná. Na celé bakalářské práci Jany Dunajské je třeba vyzdvihnout její kompaktnost z hlediska smysluplného propojení teoretické a praktické části.

Rozsah použité literatury odpovídá náplni práce, poznámkový aparát je v pořádku, obrazová a grafická dokumentace bohatě ilustrují průběh průzkumu i vlastního restaurování. Výsledek naplňuje zadání.

Praktickou část diplomové práce doporučuji k obhajobě a hodnotím známkou výborně.

Jaroslav J. Alt

V Trstěnici dne 20. 9. 2012

Posudek na Diplomovou práci:

BcA. Jana Dunajská, Doplnující průzkum malířské výzdoby presbytáře kostela sv. Víta v Zahrádce u Ledče nad Sázavou a restaurování referenční plochy středověkých maleb v presbytáři.

Diplomová práce, Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování, Litomyšl 2012.

Vedoucí práce: Doc. Jaroslav J. Alt

BcA. Jana Dunajská se v Diplomové práci zabývala vyhodnocením průzkumu a praktickým konzervováním a restaurováním gotických nástěnných maleb v kostele sv. Víta v Zahrádce u Ledče, provedeném v období od července 2011 až do června 2012. Cílem práce byl komplexní restaurátorský průzkum, po té zvolený návrh postupu restaurátorských prací a samotné restaurování **čtyř relativně nejlépe dochovaných postav apoštolů na východní stěně presbytáře** (plocha 137x155 cm). Diplomovou práci podrobně konzultovala s vedoucím práce doc. Jaroslavem J. Altem v období od července 2011 do června 2012.

Kostel sv. Víta po naplnění vodní nádrže na Želivce zůstal stát nedaleko od přehrady jako jediná stavba ze zatopené vsi Zahrádka, která zřejmě původně byla královským majetkem a od poloviny 13. století k ní měla právo Vyšehradská kapitula. Nástěnné malby z 1. čtvrtiny 14. století, odkryté v 70. letech 20. století J. Toroněm, již tehdy zaujaly pozornost badatelů, nejen svoji kvalitou, ale i neobvyklostí námětu „historických (?)“ postav, namalovaných v dolním pásu presbytáře. V prostředním pásu se pravděpodobně nacházela řada apoštolů (nejlépe zachovaných postav) a v horním pásu snad sedící postavy Krista a Panna Marie (?).

V úvodní kapitole diplomové práce Jana Dunajská uvedla především základní údaje k lokalitě a ke kostelu sv. Víta. Citovala historické prameny, výsledky archeologického a stavebně - historického průzkumu, popis maleb odkrytých v letech 1975-76 Jiřím Toroněm a jeho Restaurátorskou zprávu. Připojila i literaturu, zabývající se lokalitou, archeologickými výzkumy a architekturou, a též vročením a interpretací nástěnných maleb.

Jana Dunajská velmi podrobně popsala dochované nástěnné malby v prostoru celého kostela a stav jejich zachování v roce 2011, v kontextu se starší restaurátorskou zprávou již zmíněného J. Toroně. Zvolila si jako téma Diplomové práce část maleb, dochovaných v prostředním pásu východní stěny. Navržený restaurátorský průzkum a následující restaurátorské práce na postavách čtyř apoštolů na referenční ploše 137x155cm, doložil její odborné kvality a schopnost kvalitně restaurovat gotické nástěnné malby. Vypracovala podrobný popis každé zkoumané postavy (apoštola), podrobný stav dochování a barevnou skladbu maleb u všech čtyřech sedících postav. Vyhodnotila rušivé elementy a stav zachování maleb, odkrytých před více než 30 lety a „konzervovaných“ ve vlhkém prostředí, ve kterém se dlouhou dobu nacházela původně románská stavba kostela, později přestavovaného do podoby barokního jednolodního kostela se zachovaným románským zdivem.

Hlavním přínosem Diplomové práce BcA. Jany Dunajské je vypracování komplexního restaurátorského průzkumu gotických nástěnných maleb na referenční ploše a návrh na metodiku průzkumu, navržení konkrétního postupu restaurátorských prací a způsob restaurování. Při průzkumu maleb vycházela ze zjištění příčin, rozsahu a závažnosti poškození omítek a barevných vrstev na vybrané a výše popsané ploše maleb. V navrženém komplexním řešení a následném vyhodnocení všech možných příčin, které vedly k destrukci maleb v dlouhodobě vlhkém interiéru kostela, přistoupila k nedestruktivnímu průzkumu, (do kterého zahrнула vizuální výzkum maleb při různém nasvícení a různými fotografickými technologiemi, viz: fotodokumentace maleb, provedená za různých světelných podmínek a různými typy možných nasvícení, VIS,UV, IR. Dále monitorovala vlhkost a teploty v prostředí interiéru kostela. Po té použité pigmenty a pojidla na malbách podrobila i destruktivnímu průzkumu. Několik odebraných vzorků dalo základ chemicko-technologickému průzkumu, zkoumání a analýze solí, vlhkosti omítky, určení příčin poškození. Analyzovala se též technika a materiálové složení maleb. Cílem bylo relativně přesné určení techniky a materiálového složení omítky, barevných pigmentů a pojidel.

V další části se soustředila na velmi nutné zkoušky, které měly prověřit vhodnost dostupných konzervačních materiálů, používaných při různých fázích restaurování. Janou Dunajskou provedené zkoušky používaných materiálů naznačily, které z možného výběru budou nejvhodnější a též velmi šetrné ke zpevnění omítek. Před zkouškou čištění maleb bylo nutné zajistit též konsolidaci barevných vrstev zpevňovacím prostředkem, tak aby nebyla změněna barevnost. Zpevňovací prostředek, použitý pro zpráškovatělou barevnou vrstvu, musel po následné konsolidaci umožnit i následné čištění malby. Vybraným prostředkem se mezi jinými stal Klucel E v uvedených poměrech.

Dále se věnovala i průzkumu při odstranění bělavého zákalu, znejasňujícího vlastní barevné plochy. Po vyhodnocení těchto zkoušek dospěla Jana Dunajská k závěru, že pro nejvhodnější odstranění zákalu bude použití mechanického způsobu – zvolená byla jemná práce skalpelem, jemným štětečkem a měkkou variantou houby Wishab.

Po té proběhly zkoušky tmelů, jejich hrubosti a barevnosti podle odstínu a barvy originální omítky. Různých barevných variant bylo docíleno kombinací různě zabarvených písků, v určitém poměru ke vzdušnému vápnu. Cílem zkoušky bylo vybrat tmel, který bude mít zpevňující a ochranné vlastnosti a bude barevně korespondovat s barevnou skladbou malby. Vhodnost následných retuší se určí až při definitivní prezentaci maleb.

V kapitole o vyhodnocení restaurátorského průzkumu je uvedena míra poškození maleb a chemické složení jemné vápenné omítky. Malby byly hustě pekované, tmely z let 1975-6 prokazovaly vysoké degradování, často znesnadňují čitelnost maleb. Místy se dochovala okrová podmalba. Techniku maleb se nepodařilo jednoznačně určit, na některých místech se ukázalo, že byla použita technika fresco, na některých jiných vzorcích se objevilo jako pojivo kasein, který by ukazoval na techniku secco. Malby obsahovaly poměrně hodně dusičnanů, rovněž negativně působících na malby. Klimatické podmínky v průběhu monitorování (od července 2011- do srpna 2012) se ukázaly jako velmi nevhodné.

V kapitole Technika malby restaurátorka popsalala způsob, kterým malíř provedl malby. Na kamenné zdivo nanesl omítku a na ní tenkou vrstvu okrové barvy, kterou ale mohla ovlivnit přirozená barevnost omítky. Potvrdila se výrazná okrová podkresba, provedená velmi pastózně. Další vrstva omítky byla asi určena pro barevnost maleb, malíř použil zemité hlínky a přírodní železitou červeň, pojenou vápnem s příměsí kaseinu. Z barevných pigmentů lze určit okrovou, červenou, šedozelenou a zelenou barvu, nanesenou na bílý podklad omítky, s tím, že byla respektovaná okrová podmalba. Jsou místa, na kterých bílá omítky byla součástí barevnosti, na některých místech ji ještě zdůraznila další vrstva bílé barvy. Nakonec malíř použil černou obrysovou i doplňující kresbu, určující kompozici postav a řadu detailů. Závěrem byla nanesena pastózní bílá linka, zdůrazňující plasticitu postav. Černá i bílá linka pastózně nanesená, ukazuje na malbě práci štětcem. Tento způsob malby zvolil malíř na hladkou omítku. Použití i techniky secca, kdy barevné tóny byly naneseny na suchou omítku, se rovněž místy dobře dochovaly. Liší se i povrch maleb, který byl místy hrubý, ale na jiných místech hladký. Síla malby dosahovala v některých partiích výšky až 3mm.

Návrh postupu restaurátorských prací shrnula Jana Dunajská do VII. bodů, které jsou v kapitole:

RESTAUROVÁNÍ podrobně popsané.

1/ V postupu restaurátorských prací je popsán především způsob konsolidace omítky, injektáž dutin prasklin a barevných vrstev, uvedené jsou jednotlivé použité materiály a způsob jejich aplikace. Rozlišen byl způsob injektáží menších defektů.

2/ navazuje popis a postupné snímání starých tzv. zajišťovacích tmelů, které v průběhu konsolidace omítkových vrstev měly být opatrně odstraněny. Starší zajišťovací tmely měly být odstraněny pomocí skalpelu, kladívka a mini vrtací brusky, souběžně s kombinací použití provizorního tmelení suchým vápenným tmelem, který po vytvrdnutí injektážního prostředku bude šetrně sejmuto.

3/ Injektáž barevné vrstvy a její lokální konsolidace – se měla provést v místech, kde byla barevná vrstva rozrušená okraji peků, defektů a mechanických poškození. Uvedeny jsou opět připravené chemické prostředky, které před tím byly vyzkoušené. Před plánovaným celoplošným čištěním se měla zpráškovatělá barevná plocha fixovat již dříve zmíněným Klucel E v uvedeném zředění. Aplikace se provádí zpravidla nástřikem velmi jemným rozprašovačem, přebytečné kapičky fixážní látky ihned po aplikaci jsou vždy odsávané.

4/ Čištění barevné vrstvy – bylo navrženo provedení jemnými štětci, zbytky zákalu měly být čištěny mechanickou cestou – skalpelem, měkkými štětci a polyuretanovou houbou Wishab (soft).

5/ Pro celoplošnou fixáž barevné vrstvy – bylo navrženo provedení fixováním zvoleným a ověřeným chemickým prostředkem Klucel E. Při aplikaci restaurátorka plánovala použít velmi jemný rozprašovač, pro následné upevnění barevné vrstvy se přistoupilo zpravidla k

přítlačení, přičemž přebytečné kapičky se po aplikaci opět odstraňují odsáváním. Fixáž se podle potřeby měla opakovat tak, aby se stírání barevné vrstvy nesnižovalo.

6/ Pro tmelení navrhla Jana Dunajská dva druhy tmelů. Podkladový tmel v poměru 1:4 (vápno, písek) měl být proveden do výšky 0,5 – 1 cm pod úroveň původní omítky. Finální tmel by dosahoval k úrovni omítky, ale měl mít jiné složení. Uvedeno je vápno-bílý písek-okrový písek v poměru: (1:2:0,5). Povrch tmelu při vlastním restaurování byl mírně utažen a přizpůsoben struktuře původní omítky. Barevné varianty povrchového tmelu se řeší dvěma různě zabarvenými druhy písku bez přidání pigmentů nebo barviv. Tmel by měl mít funkci jako zpevňující a ochranný element, ale měl by též podpořit i barevnou kompozici a čitelnost výjevu, v případě, že se při retuši počítá s barevným podkladovým tónem nového tmelu. Přiložená je i analýza písků, které měly být použité jako plnivo do finálního tmelu.

7/ Retuš – měla být provedena akvarelovými barvami Winsor and Newton. Vrstvy lazurného akvarelu se nanášejí zpravidla přímo na povrch tmelu, jehož barevnost slouží jako základ. Cílem retuše je zpravidla sjednocení a scelení barevné kompozice malby, která měla korespondovat se základní barevností malby a podporovat její čitelnost. Neměla by zasahovat do originální barevné vrstvy.

Na konci je uveden soupis navržených materiálů, dříve odzkoušených. Základem mělo být bílé vzdušné vápno, vyrobené výpalem v peci a ručním vyhašením, demineralizovaná voda etanol a křemičitý písek.

Další materiály, spíše moderního chemického složení, se používají jako vhodné při restaurování maleb. Uveden je vždy výrobce a místo výroby.

Jana Dunajská, po realizaci všech postupů při vlastním restaurování maleb, navrhla doporučený režim pro zachování restaurovaných maleb, apel klade na konzultaci všech postupů, řešených v prostředí interiéru kostela s památkovými orgány. Zdůrazňuje potřebu a zajištění odborného zabezpečení malby při údržbě kostela. Doporučuje též pravidelnou kontrolu maleb, sledování vlhkosti a teploty v interiéru kostela a pravidelné větrání kostela.

Nedoporučuje nárazové temperování kostela, protože by došlo ke kondenzování vody na omítkách a k řadě dalších možných poškození omítek i maleb.

Je potřeba dodržovat při úklidu kostela dbát na to, aby se v interiéru neprášilo a nikdo se nedotýkal maleb, z důvodu odstranění pavučin a nebo dalších mechanických zásahů.

K Diplomové práci Jany Dunajské je ještě připojen:

Chemicko-technologický průzkum barevných vrstev referenční plochy středověké nástěnné malby z presbytáře kostela sv. Víta v Zahrádce u Ledče nad Sázavou, vypracovaný Ing. Blankou Kolinkeovou z Fakulty restaurování, Univerzity Pardubice, Katedra chemické technologie

Cílem **Zadání průzkumu** bylo vypracování:

Stratigrafie barevných vrstev**Identifikace pigmentů a pojiv****Stanovení obsahu vodorozpustných solí (chloridů, dusičnanů, síranů)****Orientační stanovení vlhkosti omítky****Vyhodnocení záznamu klimatických podmínek****Metoda průzkumu**

Optická mikroskopie v dopadajícím světle. Přítomnost organických vrstev byla pozorovaná na základě luminiscence v UV světle

Rastrovací elektronová mikroskopie s energodisperzním analyzátozem – provedeno na elektronovém mikroskopu

Infračervená spektroskopie – měření provedl J. Havlín

Mikrochemické zkoušky

UV/VIS spektrofotometrie

Gravimetrické stanovení vlhkosti

Popis metodiky

Stratigrafie barevných vrstev a prvkové složení bylo vyhodnoceno z několika míst odběru vzorku, zkoumané v dopadajícím viditelném světle, modrém a UV záření.

Určení prvkového složení vrstev – provedené na nábrusech, připravených pro optickou mikroskopii v dopadajícím světle

Určení druhu pojiva bylo provedeno z výluhů vzorku v chloroformu

Určení druhu pojiva mikrochemickými zkouškami – důkaz bílkovin a důkaz vysychajících olejů, (přítomnost uhličitanu vápenného (?))

Určení koncentrace anionů vodorozpustných solí

Gravimetrické stanovení vlhkosti – vzorky byly zváženy za vlhka a vysušeny do konstantních hodnot – z jejich rozdílu byla vypočtena vlhkost daného materiálu v hmotnostních procentech.

Výsledky chemicko-technologického průzkumu

Stratigrafie barevných vrstev a prvkového složení

Viz – výsledky analýzy 11 vzorků – tabulka a mikroskopické fotografie s uvedením výsledků

Identifikace pigmentů a pojiv a výsledky zkoumání

Vyhodnocení průzkumu klimatických podmínek

Orientační stanovení vlhkosti

Stanovení obsahu vodorozpustných solí

Obě části: Restaurátorská, kterou zpracovala v Diplomové práci Jana Dunajská i Chemicko-technologický průzkum Ing. Blanky Kolinkeové, která zkoumala barevné vrstvy, původ barviv, pojidla a další činitele, související s analyzovanými malbami, tvoří ucelený pohled na problematiku současného restaurování, aplikovaného na konkrétní památce – v tomto případě na referenční ploše gotických nástěnných maleb, dochovaných v prostředním páse východní stěny presbytáře kostela sv. Víta v Zahrádce u Ledče nad Sázavou. Gotické nástěnné malby zobrazují zřejmě sedící čtyři apoštoly, jejichž gesta rukou snad směřovala vzhůru k hornímu pásu, jehož malířská výzdoba se dochovala jen torzálně. K textové části je připojená vyčerpávající fotodokumentace, mapující stav dochování před restaurováním, zachycení míst, odkud byly odebrané vzorky, postupy přezkoumání malby, průběh restaurování a finální podoba restaurovaných maleb po všech výše zmíněných postupech.

Kvalita restaurovaných maleb Janou Dunajskou je neobyčejně vysoká, lze zdůraznit její respekt k malbám při praktickém restaurování, ale též její výtvarný vztah k tvůrčímu potenciálu středověkého malíře, který lze sledovat na intaktně zachovaných malbách.

Původní stav nástěnných maleb jsem viděla na počátku diplomového úkolu. Způsob restaurování i výsledek v podobě očištěných maleb, jejich fixování i optického scelení jsem viděla krátce po dokončení diplomové práce.

Považuji výsledky teoretické části a jejich aplikaci v části praktické za velmi kvalitní. Rovněž připojená kvalitní barevná fotodokumentace je velmi instruktivní a mapuje celou dobu přípravy, průzkumů i restaurování maleb v průběhu jednoho roku.

Diplomovou práci, napsanou BcA. Janou Dunajskou, která si kladla za cíl vyhodnocení stavu maleb po důkladném průzkumu a navržený postup při konzervátorském a restaurátorském zásahu považuji za vyčerpávající. Splnění navrženého postupu při restaurování a výsledek restaurátorského záměru dokládá erudovanost restaurátorky, která prokázala, že i v konečné prezentaci restaurovaných maleb bylo dosaženo neobyčejně kvalitního výsledku. **Všechny záměry, které si BcA. Jana Dunajská stanovila pro napsání a provedení konzervačního a restaurátorského záměru, řešené v Diplomové práci, považuji za splněné. Diplomovou práci, zabývající se výzkumem a restaurováním gotických nástěnných maleb v presbytáři kostela sv. Víta v Zahrádce u Ledče jednoznačně doporučuji k obhájení.**

Doporučuji Diplomové práci udělit hodnocení: Výborně

PhDr. Zuzana Všetěčková, v.r., Ústav dějin umění AV ČR, Praha 1, Husova 4

V Praze, 9. 9. 2012